

רב אחא בריה דרב איקא אמר: עובר בבל תאחר תגחלתו (כאשר משהה תגלחתו), ואפילו לדעת האומר תגלחת אינה מעכבת, מ"מ מאחר מצות גילוח.
בר"ן משמע שעובר מיד כשמתאחר.
מר זוטרא בריה דרב מרי אמר: עובר בבל תאחר קרבנותיו (כאשר מתאחר בהבאתם שלש רגלים) ר"ן ורא"ש. ואעפ"י שבהבאת קרבן אחד יצא, עובר בבל תאחר על כולם. רשב"א.

דפים ד – ה

ד. מה דין הנודר באופנים דלהלן?

- א. 'מודרני ממך'; 'מופרשני ממך'; 'מרוחקני ממך'; 'מודרני ממך שאני אוכל לך' וכד'.
- ב. 'מודרני (/ מודר אני) לך'.
- ג. 'שאני (/ שאיני) אוכל לך'; 'שאני (/ שאיני) טועם לך'.
- ד. 'הריני עליך חרם'; 'הרי את עלי חרם'.

א. האומר 'מודרני (או מודר אני. ער"ף ועוד) ממך' וכד', לפי מסקנת הגמרא נראה שתלוי הדבר בשאלת ידיים שאינן מוכיחות. ופירשו הר"ן והרא"ש ועוד ראשונים שלדברי שמואל שאינן ידיים – מותר (אפילו נתכוין לידור הנאה. ריטב"א), מפני שאין הוכחה בלשון זו אם בא לאסור באכילה או לשאר הרחקות כגון דיבור וכד'. ולדעת האומר ידיים שאינן מוכיחות הויין ידיים – אסור, כמפורש בברייתא.

א. הרא"ש והרשב"א פירשו שלדעת האומר הויין ידיים – אסור בהנאה [אבל ודאי אין צד לומר שרק באכילה אסור. רשב"א] ומותר לספר עמו [כדין שאר מודר הנאה שאין הדבור עמו אסור. וכמוש"כ המאירי ע"ט.]. ויש סוברים שאסור הן בהנאה הן בסיפור כדין ספק נדרים להחמיר (ע' מחנה אפרים ח).

ב. הר"ן הביא פירוש אחר (וכ"כ התוס' בתירוץ אחד) שאפילו לשמואל אסור לספר עמו [וב'מופרשני ממך' – לעשות משא ומתן עמו, וב'מרוחקני ממך' – לעמוד בד' אמותיו]. יש מהאחרונים מפרשים מדרבנן שהרי לא אסר 'חפצא', וי"מ מדאורייתא.
ונקט הר"ן להלכה כפירוש הראשון (וכן נקט הרשב"א לעיקר) וכשמואל – הלכך האומר 'מודרני ממך' – מותר. ואולם אם פירש 'מודרני ממך מאכילה' – אסור. וכן הביא מהרמב"ן. וכן 'מודרני מנכסך' או 'מודרני מככר זה' – הרי זה יד מוכיח ואסור (ריטב"א).
וכן אם היו מפצירים בו לאכול או לדבר ואמר 'מודרני' – הרי זה יד מוכיח ואסור (עפ"י רשב"א).
וכ"ה בש"ך יו"ד רו סק"ב. ואפשר אף בלא לך. חו"א. וכתב בחזון איש שמהתוס' מוכח שאפילו באופן זה בכלל 'ידיים שאינן מוכיחות' הוא.

אמר 'מודרני ממך שאני אוכל לך' – זהו יד המוכיח ואסור, כפי ששינינו במשנתנו.

אם לא אמר 'לך', לדעת הרמב"ן והר"ן (עפ"י דברי רבא) שתלוי הדבר בשאלת ידיים שאינן מוכיחות, ולפי שמואל לא נאסר כלל [ואעפ"י שאמר 'מודרני ממך' אפשר שכך כוונתו – איני מספר עמך אם אוכל היום].

ואולם דעת הרשב"א שודאי אסור לדברי הכל [והדיוק מהמשנה אינו אלא מיתור לשון התנא, שבא להשמיענו לעלמא שידיים שאינן מוכיחות לא הויין ידיים].

ב. 'מודר אני (מודרני) לך' – משמע בגמרא ששניהם אסורים (כן רצו לפרש את דברי רבי יוסי ברבי חנינא אלא שהקשו מצד אחר, אבל לא דחו עיקר הסברה. וכ"מ בר"ן ה: ד"ה וקי"ל).
לדעת הסוברים ידים שאין מוכיחות אינן ידים – מדובר שפירש 'מאכילה' (רשב"א ועוד).

ג. כבריייתא שנו 'שאני אוכל לך' – אסור. ופירש הר"ן שמדובר שלא אמר 'קונם' ואסור מדין יד לנדר, שלשון 'שאני' משמע מה שאני אוכל לך יהא כך וכך, והיינו קונם.

א. יש סוברים שלשון 'שאני אוכל לך' בכלל יד מוכיח, ואפילו לשמואל אסור בלא 'מודרני ממך' (מהר"ף; ריטב"א). ויש אומרים שיד שאינו מוכיח הוא ומותר לשמואל (ר"י. בתוס' סד"ה ליתני. וכן פירש בקרבן נתנאל דברי הרא"ש שכתב ש'שאני אוכל לך' לאו כלום הוא. וכן מבואר ברש"י [שלא כר"ן ורא"ש] לפי הסלקא-דעתין שב'שאני אוכל לך' מותר לשמואל, אך אין הכרח למסקנא בשיטתו).
ב. לפי הגירסה 'שאני', פירש הר"ן שמדובר שהזכיר קונם והואיל ואמר בלשון שבועה כלומר כמטיל איסור על האדם – הרי זה נדר בלשון שבועה שמועיל משום יד לנדר ולא נדר גמור. ובריטב"א מבואר שאפילו בלא הזכרת קונם הרי זה 'יד' כיון שגוף המאכל יש בו ממש ואנו משלימים דבריו כאילו אסר המאכל, ושונה זה מ'איני מדבר עמך'.

ד. תנן (מז:): 'הריני עליך חרם' – המודר אסור [אבל מדיר לא]. 'הרי את עלי חרם' – המדיר אסור [אבל מודר לא]. 'הרי עליך ואת עלי' – שניהם אסורים.

דפים ד – ו

ה. ידים שאינן מוכיחות, מה דינן?

ידים שאינן מוכיחות – אביי אמר: הויין ידים. ורבא אמר: לא הויין ידים (נזיר להזיר לה' – מקיש ידות נזירות לנזירות, מה נזירות בהפלאה אף ידות נזירות בהפלאה. רבי אידי. ולדעת התנאים שניזירות עצמה אינה צריכה הפלאה, למד מכי יפלא שהידות צריכות הפלאה להיותן מפורשים. ר"ן. וערא"ש). וכן נקט שמואל על פי דיוק לשון משנתנו (רבא).

בסוגיא במסכת נדרים הוחלפה השיטה; לאביי אינן ידים ולרבא – ידים הן (ע' בראשונים). והסיקו שלדעת רבי יהודה ודאי לא הויין ידים, שלכך סובר שצריך לכתוב בגט [ואין די באמירה בשעת הגירושין. ריטב"א קדושין ה] 'ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין...'. ולא אמר אביי אלא בדעת חכמים החולקים על רבי יהודה (וכן דעת תנא דבריייתא האוסר ב'מודרני ממך'. עפ"י ר"ן ותוס'. והרשב"א פירש באופן אחר). ואילו רבא אמר דבריו אף לחכמים, כי דוקא בגט אין צריך לפרש מפני שאין אדם מגרש את אשת חברו, אבל בשאר מקומות ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים.

א. כאמור, הרמב"ן והר"ן פסקו כרבא וכשמואל דלא הויין ידים. ולגבי גט צריך להוסיף 'ודן' מפני הספק. ולענין כתיבת 'מינאי' הביא הר"ן (כאן ובגטין פה. וע' בריש קדושין) שתי דעות אם נוקטים בזה כדעת הרבים שאין צריך מפני שאין אדם מגרש את אשת חברו, או שמא אף זה תלוי בשאלת ידים שאינן מוכיחות וצריך לפרש.

והרשב"א כתב להחמיר בדבר משום איסור ערוה החמור (וע' גם בר"ן בגטין פה בדעת הרמב"ם). ומכל מקום אם כתב 'ודן' ו'מינאי' וכשנתן לה לא אמר 'ממני' אלא 'הרי את מגורשת' – מגורשת. וכן כתב לשמוע מדברי הר"ף בה"ג והרמב"ם.